

УДК 159.9; 614.84

С. В. ВОЛКОВ,

кандидат психологічних наук, заступник начальника факультету
цивільного захисту Національного університету цивільного захисту
України, м. Харків

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

У запропонованій статті наведено аналіз різних підходів до визначення змісту психологічної готовності, розкрито зміст етапів здійснення діяльності пожежного-рятувальника під час виникнення надзвичайної ситуації. Особливу увагу приділено впливу емоційно-вольової сфери особистості рятувальника на рівень його готовності та стану працездатності до дій в екстремальних умовах. Надано характеристику психологічної готовності як невід'ємної частини цілеспрямованої професійно-психологічної підготовки пожежних-рятувальників Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: психологічна готовність, стрес, пожежник-рятувальник, емоційно-вольова сфера особистості, професійно-психологічна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з характерних ознак сучасності є постійний розвиток промисловості, зростання кількості підприємств, постійне ускладнення багатьох технологічних процесів різних виробництв і т. ін. Поряд із тим, як свідчить статистика, неминуче відбувається й процес збільшення кількості виникнення надзвичайних

ситуацій. У нашій державі виконання завдань з профілактики та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій як техногенного, так і природного походження покладено на Державну службу України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС). У ДСНС безпосередньо реагуванням та ліквідацією надзвичайних ситуацій займаються підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. Щоденно в державних пожежно-рятувальних частинах у цілодобовому режимі несуть службу пожежники-рятувальники. Саме ці фахівці першими приходять на допомогу людям, котрі потрапили в біду та потребують порятунку. Численні техногенні катастрофи, стихійні лиха й інші надзвичайні ситуації, які відбуваються в нашій державі останнім часом, чітко показали важливість психологічної готовності рятувальників до виконання завдань в умовах, що вимагають від людини швидких, точних, безпомилкових дій. Велике значення має їх здатність переборювати наслідки впливу підвищеного навантаження на психіку, зберігати високу працездатність під час впливу різних стресогенних факторів. Отже, ефективність дій рятувальників під час виконання завдань в умовах надзвичайних ситуацій значною мірою визначається рівнем готовності до них.

Сьогодні, на жаль, ми змушені констатувати низький рівень психологічної готовності рятувальників до виконання своїх професійних обов'язків. Існують факти, коли фахівці, що направлялися у першу чергу до місця події, виявлялися не готовими ефективно діяти в цих умовах. У їх поведінці спостерігалася невпевненість, обумовлена об'єктивними умовами надзвичайної ситуації. Такий стан виникав, наприклад, коли зростала відповідальність рятувальників за вирішення завдань, потрібно було самостійно приймати рішення, виникав дефіцит часу в роботі, ускладнювався процес виконання завдань, зменшувався обсяг інформації про дії й завдання, які вирішуються фахівцями аварійно-рятувального підрозділу. Труднощі також виникали при необхідності самостійно усувати наслідки надзвичайних ситуацій; при ускладненні рятувальних робіт; під час самостійного виконання окремих дій і операцій під час ліквідації таких ситуацій. Негативний психічний стан був властивий тим рятувальникам, які не володіють стійкою психологічною готовністю до діяльності в надзвичайній ситуації та не вміють повною мірою перебороти внутрішні труднощі, які виникли під час ліквідації надзвичайної ситуації [6].

Найважливіша якість рятувальника – висока витривалість, емоційна стійкість і воля. З надходженням сигналу рятувальник повинен перейти

від стану “оперативного спокою” до активної діяльності. Швидкість такого переходу буде залежати від сміливості, рішучості, а також від знань, навичок, які дають можливість швидко оцінити рівень небезпеки ситуації та основні тенденції в її динаміці; від установки на швидке й ефективне виконання своїх функцій з рятування людей, майна, мінімалізації наслідків надзвичайної ситуації [2, 3].

Отже, належний рівень психологічної готовності пожежних – рятувальників до дій у надзвичайних ситуаціях є найважливішою складовою всебічної професійної підготовленості, істотною передумовою успішного виконання завдань, котрі поставлені перед ДСНС.

Згідно з дослідженнями К. К. Платонова, існує три значення готовності особистості до діяльності: по-перше, це готовність як результат трудового виховання, котра виявляється в бажанні трудитися, а також усвідомлення потреби брати участь у спільній трудовій діяльності; по-друге, це готовність до певної праці, яка є професією й водночас результатом профнавчання, виховання й соціальної зрілості; по-третє, це готовність до праці як результат психологічної підготовки та внутрішньої мобілізації [5].

Готовність до конкретної діяльності – це передусім інтенсивна перебудова наявного рівня професіоналізму в напрямку його вдосконалення. У сучасній літературі психологічна готовність розглядається як істотна передумова будь-якої цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз літературних джерел показав, що існуючі точки зору у визначенні сутності готовності можна розділити на три основні групи: у першій групі готовність розглядається як психічний стан особистості (Н. Д. Левітов, Б. Ф. Ломов, А. С. Прангішвілі, Д. Н. Узнадзе, А. А. Ухтомський та ін.); до другої групи належать учені, що трактують готовність як стійку характеристику особистості (якість), що є результатом підготовленості до діяльності (К. М. Дурай-Новакова, М. А. Кобзев, В. А. Крутецький й ін.); третя група – поєднує названі раніше точки зору (М. І. Дьяченко, Л. А. Кандибович).

Ознайомлення з роботами М. І. Дьяченка, Л. О. Кандибовича, М. В. Крайнюк, М. С. Корольчука, О. В. Тимченко, В. В. Ягунова допомагає визначити сутність психологічної готовності як важливої умови адаптації до дій в екстремальних умовах. Над проблематикою готовності до екстре-

мальних дій працювали також В. Н. Пушкін, Л. С. Нерсисян, які називали стан готовності пильністю.

Метою статті є аналіз різних підходів до визначення змісту психологічної готовності як невід'ємної частини професійно-психологічної підготовки пожежних – рятувальників ДСНС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність рятувальників проходить у надто екстремальних умовах, у різний час доби, у будь-яку погоду, при недоліку інформації про те, що трапилось; пов'язана з небезпекою для життя, здоров'я.

Рятувальна служба – це винятково значуща у національному і соціальному вимірах діяльність. Це суворо регламентована, контрольована спільна діяльність, спрямована на виконання складних завдань із рятування людей і матеріальних та культурних цінностей від проявів надзвичайних ситуацій.

При вживанні поняття “надзвичайна ситуація” мова йде не про нормальні, звичайні умови діяльності, а про обставини, що істотно від них відрізняються. Вони викликають у людей психічну напруженість. Ситуації й фактори, що призводять до виникнення стресу, називають надзвичайними.

Надзвичайна ситуація – це стан, при якому в результаті виникнення джерела надзвичайної ситуації на об'єкті, певній території або акваторії порушуються нормальні умови життя й діяльності людей, виникає загроза їх життю й здоров'ю, спричиняється шкода майну населення, народному господарству й природному середовищу [1].

Для пожежних-рятувальників особливе значення має така якість особистості, як уміння ефективно виконувати свої функції в умовах стресу, який у надзвичайній ситуації найбільш сильно за наслідками впливає на психіку рятувальника. Цей стан викликають стресори – надзвичайні, патологічні подразники, значні за силою подразливості. Стрес характеризує стан людини в умовах фізичних перевантажень, що обрушилися на нього, та небезпеки для життя й здоров'я. Стрес класифікується за наслідками впливу на психіку на еустрес-конструктивний, що допомагає мобілізувати організм до діяльності в особливих умовах, і дистрес-деструктивний, що, навпаки, дезорганізує роботу. Ще на стадії психологічного відбору та вивчення потенційних якостей особистості повинна відпрацьовуватися ця проблема.

Причиною стресу в напружених ситуаціях може виступати зміна уявлень про звичний плин конкретної ситуації, коли очікуване й те, що

реально відбувається, не збігаються, а навпаки, істотно відрізняються, за таких обставин виникає напруженість і стрес. Надзвичайні ситуації характеризуються незвичайністю обстановки, небезпекою для життя й здоров'я, труднощами завдання, наявністю перешкод як психологічного, так і фізичного характеру. У стані стресу погіршується реакція, пам'ять, розуміння й адекватна оцінка того, що відбувається, дії стають скутими, або, навпаки, безцільними, хаотичними. У силу змін у свідомості порушується здатність правильно враховувати й передбачати зміни в обстановці, координувати свої дії.

Надійність дій багато в чому залежить від правильної оцінки ситуації як надзвичайної, що потребує негайного прийняття рішень і конкретних дій. Розумова діяльність може проходити подвійно: або буде формуватися система дій, які раніше рятувальникові були взагалі невідомі, або будуть сполучатися дії, що раніше виконувалися. І в першу чергу ефективність виходу з надзвичайної ситуації буде визначатися інтелектуальними функціями, основаними на знаннях і професійному досвіді. Головне завдання рятувальника, безпосередньо після одержання сигналу, полягає у розробці адекватної схеми дій, для чого необхідна внутрішня активність, яка буде сприяти прийняттю нових рішень [4, 6, 7, 8].

Під час виникнення надзвичайної ситуації діяльність пожежних-рятувальників проходить декілька взаємозалежних етапів. Початковий етап – оцінка й усвідомлення ситуації, у якій доведеться виконувати свої дії. У цій системі рух іде за схемою: “небезпека-причини-наслідки”. Далі встановлюється мета, якої слід досягти, а також час, сили й засоби для її вирішення. Це найважливіший етап, у процесі якого порівнюється існуючий стан з іншим, у який бажано перейти. Третій етап полягає у визначенні всіх можливих засобів і шляхів досягнення мети, у процесі чого важливо забезпечити повноту альтернативних засобів, щоб не виключити рішення, що насправді є кращим. Для вибору правильного шляху необхідно узагальнювати досвід, зібрати необхідні дані, проаналізувати існуючі методи й засоби, а також матеріальні, технічні й людські ресурси. Четвертий етап – вибір із безлічі можливих рішень найкращого, найбільш ефективного для досягнення мети. У результаті формується єдине рішення, тобто комплекс заходів, що в обмежених ресурсах забезпечить ефективне вирішення завдання – локалізувати, ліквідувати надзвичайну ситуацію, захиститися від факторів, що травмують, мінімізувати наслідки впливу надзвичайної ситуації. П'ятий етап – реалізація ухваленого рішення

ня під час безпосередньої ліквідації надзвичайної ситуації й аналіз, порівняння досягнутого результату із запланованим.

В екстремальних умовах особливу роль відіграє емоційно-вольова сфера рятувальника. На рівень готовності рятувальника до дій в екстремальних умовах впливають дві групи факторів:

об'єктивні (характер і небезпека ситуації, особливості її протікання, організація й умови виконання рятувальних операцій);

суб'єктивні (психічні процеси, мотиви, стани) [8].

Діяльність людей в умовах надзвичайної ситуації характеризується коливанням працездатності або явним її зниженням, особливо під час сильної емоційної напруженості й низькому рівні тренуваності.

Колівання працездатності залежать від індивідуальних особливостей, насамперед, від властивостей нервової системи. Особи із сильною, урівноваженою нервовою системою є більш витривалий до екстремального напруження. Працездатність і емоційна стійкість підвищується, якщо заздалегідь були вивчені особливості майбутньої діяльності, обстановка, у якій вона буде проходити. Безумовно, працездатність та успішність діяльності в екстремальних умовах буде прямо залежати від попередньої тренуваності й підготовки до роботи в зазначених умовах, тому що до екстремальних умов у деякій мірі можна звикнути [7].

Переносимість таких умов залежить від багатьох факторів: виду екстремального впливу, його інтенсивності і тривалості; попереднього досвіду людини; характеру діяльності, індивідуальних якостей людини [7]. Відповідно до закону Йеркса-Додсона, під впливом стресу, у першу чергу, ускладнюється виконання важких і нових дій, а прості й добре знайомі дії виконуються практично без змін. Тому особливу роль здобуває тренуваність до діяльності з виконання рятувальних операцій як засіб із профілактики руйнівної дії стресу.

Фізичні, хімічні, психосоціальні та інші фактори, які для більшості людей є екстремальними, для рятувальників – це особливості їхньої професійної діяльності. Успішність останньої за екстремальних обставин життєактивності залежить, перш за все, від рівня психологічної готовності.

Психологічна готовність різними авторами трактується по-різному: виділяються її структура, головні складові, пропонуються шляхи її формування.

Рівень психологічної готовності рятувальників ДСНС України залежить від цілого низки об'єктивних і суб'єктивних критеріїв. Серед суб'єк-

тивних критеріїв виділяємо: задоволеність роботою, стійкість мотивації, стійкість до несприятливих умов, швидкість і точність мислення, стійкість емоційно-вольової сфери, високий психофізичний тонус. До об'єктивних критеріїв відносимо: успішність оволодіння професійними навичками; рівень дисциплінованості.

Під психологічною готовністю розуміється: цілісне, інтегративне утворення особистості рятувальника, що представляє собою виражене позитивне відношення на організовані й активні дії з проведення рятувальних операцій; установка, стан мобілізації всіх психологічних і психофізіологічних систем, що забезпечують ефективне (і при необхідності екстрене) виконання певних дій; наявність сформованого образу професійної діяльності, необхідних знань, навичок і вмінь, загальних і спеціальних здатностей, а також рис характеру, адекватних вимогам діяльності; згода на ухвалення рішення про виконання даної діяльності.

Виділяють тривалу готовність і тимчасовий стан готовності. Тривала готовність базується на раніше отриманих знаннях, досвіді, навичках. Тимчасовий стан готовності – це об'єднання всіх сил для успішного виконання конкретних дій у конкретний момент. Готовність формується тільки після усвідомлення того, що відбувається, й загальної мобілізації організму в силу вольового напруження. Тривала готовність є похідною тимчасової готовності, після закріплення її в дії й вимагає психологічної й фізіологічної перебудови [2, 3].

Психологічна готовність рятувальника неможлива без психологічної надійності. Вона характеризується витривалістю й стійкістю до напруження при несподіваному впливі екстримальних факторів. При виконанні рятувальних операцій відбувається перенастроювання психіки й фізіологічних параметрів на участь в особливих умовах, що допомагає використовувати сили організму, якості й можливості в нових умовах, мобілізуватися для виконання активних дій.

В основі спрямованості особистості лежить сформована у процесі життя та виховання стійка домінуюча система мотивів, у яких основні, провідні мотиви підпорядковують собі всі інші, характеризують будову мотиваційної сфери людини. Виникнення такого роду ієрархічної системи мотивів забезпечує найвищу стійкість особистості [4].

Для готовності до дій у надзвичайних ситуаціях важливою є установка особистості на активізацію діяльності при виконанні свого обов'язку. Готовність не може виникнути без установки, яка направляє особистість.

Вона підсумовує потреби й конкретні життєві ситуації, при яких ці потреби можуть бути задоволені. Це стан особистості, визначеність суб'єкта на поведінкову активність, початкова реакція на нову ситуацію.

Установки диференціюють на позитивні, негативні й нейтральні. Установка з'являється в результаті об'єднання потреб особистості й конкретної ситуації, у якій можливо її задовольнити. Установка – це орієнтованість діяльності у відповідному напрямку.

Для рятувальників дуже важливо сформувати здатність ставитися до надзвичайної ситуації не як до непереборної, а як до ситуації, в умовах якої можна працювати, але коли є необхідною миттєва мобілізація всіх сил, знань, досвіду, значних ресурсів організму.

Готовність до діяльності пожежного-рятувальника включає, з однієї сторони, формування й удосконалення професійних знань, навичок, умінь, здібностей до своєї професії, з іншої – формування психологічної готовності до діяльності в надзвичайних ситуаціях, тобто вміння управляти професійною поведінкою, використовувати свої знання, навички найефективнішим, раціональним способом. В умовах надзвичайної ситуації пожежний-рятувальник повинен уміти побороти страх, розгубленість, не допустити стану стресу, що може дезорганізувати готовність, призвести до нервово-емоційного зриву і як наслідок – до неможливості виконувати свої професійні обов'язки.

Саме тому, з метою недопущення цього у процесі первинної роботи з рятувальниками, особливу увагу необхідно приділяти ретельному професійному відбору, з виявленням рівня емоційної стійкості, що забезпечує захист особистості від впливів негативних чинників особливих умов. У механізмі емоційної стійкості особливу роль відіграють стійкість уваги, індивідуальна стабільність діяльності, можливість зосередження, емоційно-сенсорна стійкість і сила нервової системи. Саме ця стійкість виступає однією з найважливіших основ стану готовності до діяльності в надзвичайних ситуаціях.

Крім того, рятувальники повинні мати високий рівень не тільки загальнотеоретичної підготовки, умінь працювати в обстановці, що швидко змінюється, та ще за недостатнього обсягу інформації про те, що відбувається, але, у першу чергу, повинні бути здатними реалізувати свої навички в таких умовах. Важливе значення для збереження психічного здоров'я персоналу аварійно-рятувальних підрозділів має формування у пожежних-рятувальників способів управляти собою за допомогою спе-

ціальних прийомів, фізичних вправ, спрямованих на зниження ступеня напруженості, динаміку психічних процесів, оволодіння власними емоціями, керування ними.

Кожна людина по-своєму намагається переборювати напружені ситуації. Але існують і загальні прийоми керування, мобілізації й регуляції своїх дій. Високий рівень мотивації, стійкості особистості, правильне розуміння, осмислення ситуації, що виникла, сприяє високому рівню керуваності особи. Рятувальник повинен бути активним зовні й внутрішньо, уміло та правильно використовувати свої навички, володіти собою, боротися з напруженістю. Не можна допускати стану розгубленості, переляку, невпевненості в собі, сильного хвилювання. Це неминуче призведе до збоїв у прийомі потрібної корисної інформації, її осмисленні, до падіння стійкості уваги. Знижується швидкість і точність дій аж до скутості рухів або, навпаки, підвищується імпульсивність, дії стають хаотичними. Як наслідок – фахівець не може якісно виконувати свої професійні обов'язки [7].

Чим більший обсяг інформації – тим більше рятувальник орієнтується в обстановці, може її оцінити й прийняти правильне рішення. Найкращий спосіб одержання інформації про аварії, катастрофи й інші надзвичайні ситуації, що називається “з перших рук”, – від працівників підприємств, потерпілих, представників органів влади й правоохоронних органів, що прибули на місце події. Сьогодні на озброєнні рятувальників та інших фахівців є достатня кількість приладів, спеціальних засобів, що дають повну й точну інформацію про те, що трапилося, про наслідки, що загрожують навколишньому, природному середовищу, здоров'ю людей.

Пожежний-рятувальник повинен розуміти, що з часом він стає фахівцем у своїй галузі, але даний факт ні в якому разі не повинен бути переоцінений. Переоцінка власних сил фахівцем вводить його в оману щодо спроможності перебороти навіть непереборні перешкоди. Рятувальник у такому стані, як правило, не бачить необхідності бути уважним, переосмислювати власний попередній досвід при вирішенні нових завдань з ліквідації надзвичайної ситуації, помилково вважає, що рішення знаходиться на поверхні.

Інша крайність спостерігається переважно у не достатньо досвідчених, молодих фахівців аварійно-рятувальних підрозділів. Відсутність достатнього практичного досвіду роботи не дозволяє молодим фахівцям достатньо мобілізувати себе, а невміння оцінити реальність загро-

зи і труднощів створює у них враження, що завдання можна вирішити без ретельної підготовки й значного напруження фізичних і психічних сил [6].

Саме тому, на наш погляд, для забезпечення якісного виконання своїх професійних обов'язків пожежними-рятувальниками у системі спеціальної підготовки необхідно більше уваги приділяти питанням цілеспрямованої професійно-психологічної підготовки особового складу. Тільки проведення практичних відпрацювань навчальних питань в умовах максимально наближених до реальних (вплив високої температури, звукові та світлові ефекти і т. ін.) дозволить сформувати у особового складу пожежних-рятувальників фізіологічну та психологічну готовність до виконання обов'язків в умовах реальної надзвичайної ситуації.

Висновок. Ураховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що систематичне проведення з пожежними-рятувальниками заходів цілеспрямованої професійно-психологічної підготовки до дій у надзвичайній ситуації формує у співробітників фізіологічну стійкість до стресу й психологічну готовність до діяльності в надзвичайних умовах. У результаті рятувальники стають впевненими в собі, підготовленими до будь-якої ситуації, у якій вони зможуть тверезо оцінити небезпеку й миттєво відновити у пам'яті потрібну інформацію щодо дій у таких умовах. Готовність формується завчасно шляхом набуття необхідних теоретичних знань і навичок діяльності в надзвичайній ситуації, у результаті чого формуються мотиви, установки на виконання конкретних завдань. Далі отримані знання необхідно закріпити спеціальними вправами, самостійною підготовкою, підвищенням майстерності, тренуваннями, у процесі яких готовність буде закріплюватися й удосконалюватися.

Психологічна готовність пожежних-рятувальників допоможе їм успішно та ефективно використовувати свої знання, досвід у процесі практичної реалізації поставленої мети в надзвичайних умовах. Низький рівень психологічної готовності пожежних-рятувальників, навпаки, призведе до помилок, неузгодженості дій, до неможливості перебороти труднощі, і, як наслідок, вирішити поставлені перед ними завдання, самим головним серед яких є порятунок людей.

Перспективи подальших досліджень. Розробка спеціалізованих програм соціально-психологічного тренінгу, спрямованих на покращення рівня психологічної готовності у пожежних-рятувальників. Впровадження у професійно-психологічну підготовку пожежних-рятувальників

комплексу з формування психологічної готовності до діяльності у екстремальних умовах.

Список використаної літератури

1. Про правові засади цивільного захисту : Закон України від 24.06.2004 № 1859-IV.
2. Казмиренко Л. І. Психологічна готовність до дії // Міліція України. – 1998. – № 7–8. – С. 10.
3. Кучеренко С. М. Визначення психологічної готовності особистості до професійної діяльності : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.01 / Університет внутрішніх справ. – Харків, 2000. – 17 с.
4. Лебедев В. И. Личность в экстремальных условиях / В. И. Лебедев. – М. : Политиздат, 1989 – 303 с.
5. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1986. – С. 225.
6. Поканевич О. А. Психологічна підготовка молодих працівників пожежної охорони до діяльності в особливих умовах / О. А. Поканевич // Проблеми екстремальної та кризової психології. – Вип. 3, ч. 2. – С. 156–163.
7. Смирнов Б. А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Б. А. Смирнов, Е. В. Долгополова. – Х. : Гуманитарный центр, 2007. – 395 с.
8. Тимченко О. В. Психологические аспекты состояния, поведения и деятельности людей в экстремальных условиях и методы их коррекции / О. В. Тимченко. – Х. : Изд-во ХВУ, 1997. – 168 с.

Рецензент – доктор біологічних наук, професор Перелигіна Л. А.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2013.

Волков С. В. Психологическая готовность как неотъемлемая часть профессионально-психологической подготовки пожарных-спасателей Государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям

В предложенной статье приведен анализ различных подходов к определению содержания психологической готовности, раскрыто содержание этапов осуществления деятельности пожарного-спасателя во время возникновения чрезвычайной ситуации. Особое внимание уделено воздействию эмоционально-волевой сферы личности спасателя на уровень его готовности и состояние трудоспособности к действиям в экстремальных условиях. Дана характеристика психологической готовности как неотъемлемой части целенаправленной профессионально-психологической

подготовки пожарных-спасателей Государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям.

Ключевые слова: *психологическая готовность, стресс, пожарный-спасатель, эмоционально-волевая сфера личности, профессионально-психологическая подготовка.*

Volkov S. V. Psychological readiness as an integral part of professional and psychological training of firemen-rescuers of the State Emergency Service of Ukraine

In the article the analysis of the different approaches to the determination of content of psychological readiness has been given; the description of the stages of realization of fire-rescuers' activity under emergency conditions has been examined. The special attention has been drawn to the influence of emotional and volitional sphere of personality of a rescuer on the level of his readiness and state of capacity to the actions in extreme conditions. Characteristics of psychological readiness as integral part of purposeful professional and psychological training of fire-rescuers of the State Emergency Service of Ukraine have been described.

Keywords: *psychological readiness, stress, firemen-rescuers, emotional and volitional sphere of personality, professional and psychological training.*